

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

Уређивачки одбор:

*др Алексић Радомир, др Бошковић Радосав, др Грицкајић Ирена, др Коларич Рудолф,
Конески Блаже, др Николић М. Берислав, др Павловић Милвој, др Пецо Асим,
др Пешикан Мићар, др Сивановић Михаило, др Хрстић Маје*

Главни уредник

М. СТЕВАНОВИЋ

КЊ. XXVII — св. 1—2.

БЕОГРАД

1966—1967.

УПИТНИК ЗА ИСПИТИВАЊЕ АКЦЕНТА У ШТОКАВСКИМ ГОВОРИМА

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

1. Потребно је најпре да изнесем како је настао овај упитник и како је добио свој садашњи облик.

Мој пок. професор А. Б е л и ћ поверио ми је, средином 1959. г., израду штокавског акценатског упитника на основу којег би се могли прикупити подаци потребни и довољни за израду дијалектолошког атласа. И данас са захвалношћу истичем драгоцене савете и непрекидан подстрек што сам их током рада добијао од проф. Белића.

Тако израђен, мој штокавски акценатски упитник, заједно са штокавским фонетским, морфолошким, синтаксичким, лексичким и упитником за творбу речи, које су израдили други аутори, укључен је потом у програм Југословенског комитета за дијалектолошке атласе. Према усвојеној процедури у Комитету, два рецензента (проф. др Ј о в а н В у к о в и ћ и проф. др П а в л е И в и ћ) написали су посебне рецензије о акценатском штокавском упитнику (као што су о другим упитницима рецензије писали други рецензенти). Затим је пленум Комитета дискутовао и о упитнику и о рецензијама. Са дужним поштовањем истичем да је у дискусији учествовао и пок. проф. др С т ј е п а н И в ш и ћ. На следећем пленуму одлучено је да текст мога упитника редигујем на основу рецензија и поменуте дискусије. Пријатна ми је дужност да се захвалим М и л и ј и С т а н и ћ у на помоћи коју ми је указао при овом редиговању. Тако је настала ова редакција мога штокавског акценатског упитника коју сада објављујем.

Овај је упитник, дакле, састављен с циљем да се на основу њега прикупе са штокавског терена подаци за израду дијалектолошког атласа, и то, разуме се, одељка о акценту. Тај циљ одредио је и обим самом упитнику. Обухваћене су у првом реду оне појаве које су значајне за акценатску типологију, да би се на основу њих повукле изоглосе.

Разуме се да управо из наведеног разлога упитником нису обухваћене оне појаве које за овај посао нису од значаја. Нису нпр. постављана детаљна питања о лексичком одступању у акценту од В у к а и Д а н и ч и ћ а (тј. да ли нека именица, придев, глагол или сл. припадају Даничићевом или неком другом акценатском типу). Па ипак, то не значи да овај упитник не може послужити и за детаљно испитивање акцента појединих штокавских говора с циљем да се напише студија из дијалектолошке акцентологије. Самим тим што се обраћа пажња на све важније особине штокавске акцентуације, овај се упитник може и ту корисно применити.

2. Веома је важно утврдити начин на који ће се испитивач служити овим упитником. Акценат је материја која лако може промаћи испитивачевој пажњи усредсређеној на неку другу језичку појаву. А већина акценатских појава може се на терену установити углавном у слободном разговору с информаторима. Такав разговор, како то тачно саветује проф. А. Белић у писму Б о д у е н у д е К у р т е н е у, не сме се односити на језик. Испитивачу је допуштено само да импровизује такав разговор у којем ће информатор и не слутећи употребити тражену језичку (акценатску) појаву. Овај ће упитник, дакле, корисно послужити својој сврси само ако дође у стручне и веште руке. Можда се, уосталом, директна питања могу допустити једино за утврђивање каквог лексичког акцента. У таквом би случају поуздани информатор можда могао читати одреднице нпр. из Вукова *Рјечника*.

3. Овај је упитник, иначе, састављен тако што је сваким појединим питањем обухваћена једна одређена појава. Уз питања су обично давана и објашњења. Тим објашњењима су у првом реду сложена питања подељена на потпитања, а такође су давана и друга слична упутства.

Питања су, разуме се, конкретна. Трудили смо се, међутим, да и у тако конкретним питањима дође до изражаја онај дубљи смисао акценатских промена који је открила теорија словенских акцената. Применили смо принципе Белићеве лингвистичке школе.

4. У питањима која су ушла у овај упитник нису навођени сви појединачни примери обухваћени појавом на коју се такво једно питање односи. Навођена је по правилу већина најтипичнијих речи.

Добро ће бити ако испитивач понесе на терен, поред Вукова *Рјечника* и Даничићевих студија, и студије о неким блиским а већ проученим говорима.¹

¹ Библиографију в. код М. Храста у *Hrvatskom dijalektološkom zborniku* књ. I и код П. Ивића: 1) у његовој *Дијалектологији* (изд. М. српске 1956/57); 2) у његовој књизи *Die serbokroatischen Dialekte...* (Хар 1958).

5. У овоме су упитнику питања постављена углавном са позиције четвороакценатске системе. Претпостављамо да ће стручном испитивачу бити лако саобразити питања говорима с трсакценатском, двоакценатском или једноакценатском системом. Ово утолико пре што су и у досадашњим студијама из дијалектолошке акцентологије и такви говори упоређивани с Даничићем као нормом.

6. Примери којима су илустрована поједина питања у упитнику давани су у књижевном, углавном скавском облику. По себи се разуме да испитивач примере треба да наводи онако како се јављају у говору који проучава.

ПИТАЊА

1. ОПШТА ПИТАЊА

1. п и т а њ е. Који је тип штокавске акцентуације заступљен у говору који се испитује?

О б ј а ш њ е њ е: Утврдити, најпре, акцентуацију с обзиром на четири основна типа штокавске акцентуације: А) троакценатски (~ " ^), Б) двоакценатски (" ^), В) четвороакценатски (" ^ ' '), Г) једноакценатски ('). Затим детаљно приказати ситуацију ако је у питању тип под (А) или (Б).

Код типа под (А) треба узети у обзир класификацију штокавских говора Славонске Посавине с тзв. чакавским акутом, коју су дали Стј. Ившић у расправи *Današnji posavski govor* (Rad 196, стр. 144—149) и А. Белић у студији *О чакавској основној акцентуацији* (Глас 168, стр. 6—11). Наводимо Ившићеву табелу:

- I. водѣ, сачуџвѣм, осѣѣ, носѣли, оѣѣ, кѣѣли, рѣѣѣм, каѣѣѣѣѣ;
- II. водѣ, сачуџвѣм, осѣѣ, носѣли, оѣѣ, кѣѣли и кѣѣѣли, рѣѣѣм и рѣѣѣѣм, каѣѣѣѣѣ и каѣѣѣѣѣ;
- III. водѣ, сачуџвѣм, осѣѣ, носѣли, ѣѣѣѣѣ, кѣѣѣли, рѣѣѣѣѣ, каѣѣѣѣѣ;
- IV. водѣ, сачуџвѣм, осѣѣ (осѣѣѣѣѣ), носѣли, ѣѣѣѣѣ, кѣѣѣли, рѣѣѣѣѣ, каѣѣѣѣѣ (каѣѣѣѣѣѣѣ);
- V. водѣ, сачуџвѣм, осѣѣ, носѣли, ѣѣѣѣѣ, кѣѣѣли, рѣѣѣѣѣ, каѣѣѣѣѣ;
- VI. водѣ, сачуџвѣм, осѣѣ, носѣли, ѣѣѣѣѣ, кѣѣѣли (кѣѣѣѣѣ), рѣѣѣѣѣ (рѣѣѣѣѣѣѣ), каѣѣѣѣѣ (каѣѣѣѣѣѣѣ);
- VII. водѣ, сачуџвѣм, ѣѣѣѣѣ, носѣли, ѣѣѣѣѣ, кѣѣѣли, рѣѣѣѣѣ, каѣѣѣѣѣ;
- VIII. водѣ, сачуџвѣм, ѣѣѣѣѣ, носѣли, ѣѣѣѣѣ, кѣѣѣли, рѣѣѣѣѣ, каѣѣѣѣѣ;
- IX. водѣ, сачуџвѣм, ѣѣѣѣѣ, носѣли, ѣѣѣѣѣ, кѣѣѣли, рѣѣѣѣѣ, каѣѣѣѣѣ.

Код типа под (Б) треба узети у обзир да има говора у којима није доследно сачувана двоакценатска система, већ да има појава дели-

После тога професор Ившић схематски приказује разлику између акцента (*á*) и акцента (*ǎ*). Ми ту схему из техничких разлога нећемо приказати у овоме упитнику. Читалац је може наћи у Radu 187, стр. 147. Навешћемо само да проф. Ившић истиче да се у *á* „glas diže „jednomjerno“ а у *ǎ* nema između nižega dijela na početku i višega na koncu nikakvih glasova po srijedi“ (Rad 187, 147).

Б) О мелодији четири штокавска књижевна акцента Б р а н к о Милетић каже ово:

„Акценат [^]. С обзиром на кретање мелодије, постоје пре свега два типа: 1) низлазан у централним говорима (Босни и Херцеговини, Мачви, Дубровнику и другде) и 2) равни у Београду и у другим источним крајевима. Први (низлазни) изговор је типичнији, много више распрострањен, по свој прилици, архаичнији. Сем ова два основна типа постоје и прелазни типови акцента [^] с мање или више равном или низлазном мелодијом.

Акценат [^] је у свим нашим говорима низлазан, али тако да мелодија по правилу чини неке врсте лук: она се у почетку мало пење, а затим све до краја (нагло) опада; обим овог пада може бити — већ према дијалектима — мањи или већи, али постоји свугде. Падање мелодије је у дугом вокалу, природно, дуже па према томе и осетније за слух.

Акценат ['] има у свим нашим говорима најчешће узлазну мелодију и то или: 1) потпуно узлазну од почетка до краја, или 2) само делимично узлазну, док је један део мелодије раван. У таквим случајевима постаје, дакле, акценат ['] сличан акценту [^].

Акценат ['] има од свих наших акцената најсталнију мелодију: он је увек узлазан. Истина, постоје и ту дијалекатске разлике: у неким дијалектима је мелодија јаче узлазна (у таквим је дијалектима и ['] по правилу узлазан), а у неким мање“ (*Основи фонетике српског језика*, стр. 97).

О интензитету четири штокавска књижевна акцента Б. Милетић каже ово:

„У низлазним акцентима ([^] и [^]) је кретање интензитета углавном паралелно са кретањем мелодије: он се у почетку мало повећава или остаје извесно време практично константан, а затим постепено опада — сасвим природно. Насупрот томе у узлазним акцентима (['] и [']) не постоји потпун паралелизам у кретању интензитета и мелодије: интензитет расте само у првој половини вокала, а онда до краја спада“ (loc. cit.).

В) А. Белић овако описује експираторни акценат призренско-тимочких говора:

„Акценат је свих ових дијалеката експираторан: један се слог *по јачини гласа* истиче међу осталим. Он је носилац акцента. Често се пута мења и висина тона онога слога који је акценатован; он може, донекле, да расте (да се повишава) или да опада; али то није стално и зависи од реченичног акцента у опште и од многих субјективних особина у говору појединаца. Једина разлика која се може у овоме правцу констатовати међу различним дијалектима источне и јужне Србије јесте у самој јачини експираторног акцента, о којем говоримо, и у темпу говора који са овим стоји, донекле, у вези. У тимочко-лужничкоме говору по јачини својој и времену трајања акценат се приближава веома краткоме (') акценту београдскога говора који не расте као у другим говорима, већ или опада или му је тонска висина за време његова трајања стална, непроменљива ... У заглањско-јужноморавскоме дијалекту темпо је говора много бржи него у тимочко-лужничкоме, акценат је оштрији и краћи од заглањско-лужничкога и приближује се по својој експираторној јачини и, донекле, по своме брзоме опадању, неки пут до терце, оштроме (") акценту оних наших дијалеката који су задржали стари оштри акценат ...“ (*Дијалекти источне и јужне Србије* 271—272).

Г) О неакцентованим дужинама иза акцента А. Белић каже ово:

„Све дужине иза акценатованог слога добијају карактер низлазних споредних дугих акцената“ (*Савремени српскохрватски књижевни језик, I део: гласови и акценат*, стр. 108).

8. питање. У којој је мери у начелу заступљено преношење акц. на проклитику?

Објашњење: Ово сложено питање садржи две групе проблема:

прво. Да ли се преношење на проклитику врши по истим принципима као у Даничића. То значи: да ли се у говору који се испитује старо одн. ново преношење јављају у истим категоријама у којима и код Даничића, или има категорија у којима је код Даничића старо а у говору који се испитује ново преношење (и обрнуто); и — постоје ли у говору који се испитује категорије са преношењем акц. којих код Даничића уопште нема;

друго. Да ли је уопште преношење акцента на проклитику онако доследно спроведено као у Даничића или наново преовлађује индивидуални акценат засебних речи (нпр.: говори ли се доследно *од мајкѐ* или се јавља и *од мајкѐ* и т. сл.)?

Поводом прве групе проблема треба одговорити на ова питања :

А) Постоји ли у говору који се испитује прасловенско преношење у ак. сг. и ак. пл. именица а-основа и то у типова *вѡда*, *ѡланина* и *глава*: *нѡз воду*, *зѡ децу*, *нѡ земљу*, *ѡрѣд зору*, *крѡза земљу*, *нѡ ногу*; — *нѡ брзину*, *ѡ висину*, *ѡ ѡланину*, *нѡ срамоту*, *мѡмо ѡланину*, *нѡ дубину*; — *ѡ бѡску*, *ѡ главу*, *зѡ дѡшу*, *нѡза сѡрѡну*, *нѡза сѡѣне*?

Б) Постоји ли у говору који се испитује прасловенско преношење код именица маск. о/ѡ-основа у типова који имају стари " или ^, на почетном слогу? У обзир долазе типови *грѡд*, *лѡкаѡ*, *ѡблѡк*, *мѡд*, *гѡвѡр*, *вѡсак* и сл.: *ѡ грѡд*, *ѡз грѡда*, *ѡза грѡда*; — *нѡ бѡбањ*, *дѡ лѡкаѡа*; *нѡ дохвѡѡ*, *ѡ облѡке*, *зѡ ѡѡјѡс*, *нѡ ѡѡклѡн*; — *зѡ Бога*, *ѡрѡд Бога*, *ѡ гѡсте*, *ѡ мѡд*, *ѡсѡд леда*; — *нѡ сѡѡжсѡр*: — *дѡ воска*, *ѡдѡ нѡѡте*, *нѡ рогаљ*, *нѡ ѡрошак*?

В) Постоје ли у говору који се испитује аналошки примери с прасловенским преношењем код именица које немају на првом слогу прасловенски ^ или " , већ су касније (у српскохрватском) пришле акценатским типовима наведеним под 8 Б: *ѡ Будѡм*, *нѡ канѡѡр*, *нѡ месѡц*; — *нѡ Дуѡвѡ*, *ѡд Дуѡва*, *дѡ ѡѡвола*, *ѡ камѡн*, *ѡдѡ ѡрсѡѡenom*; *ѡ веѡѡр*; *бѡз веѡѡра* (Даничић), *ѡ бунѡр*, *ѡдѡ бусѡном*, *ѡдѡ јасѡном*, *нѡ ѡламѡн* (у плѡваљском — Ружичић, СДЗБ III, 173), *ѡ врѡѡј*, *ѡд ѡмбѡра*, *нѡ јурѡѡ*, *ѡ вѡздѡк*, *ѡз дуѡѡра* (у Пиви и Дробњаку, — Вуковић, СДЗБ X, 216), *ѡ амбѡр*, *ѡ чѡрдѡк*, *ѡз врѡѡја* (у посавском славонском, — Ившић, Rad 196, 158)?

Г) Постоје ли у говору који се проучава примери у којима се акценат са именица које су, иако немају на првоме слогу прасловенски ^ или " , пришле типовима наведеним под 8 Б, преноси по новом, српскохрватском (новоштокавском) типу преношења: *нѡ бадѡѡк*, *ѡ бѡчѡѡра*, *нѡ виѡѡѡза*, *ѡд голѡба*, *ѡз воѡѡѡка* (в. СДЗБ III, 173)?

Д) Постоји ли у говору који се испитује прасловенско преношење код именица фем. ѡ-основе које имају на првоме слогу прасловенски " или ^ ? У обзир долазе типови *нѡѡ*, *ѡдѡмѡѡ*, *мѡсѡѡ*, *јѡсѡн*, *ѡбијѡсѡѡ*: *ѡдѡ нѡѡ*, *ѡд ѡсѡѡѡ*, *бѡз ѡсѡѡ*; — *нѡ мѡсѡѡ*, *зѡ рѡч*, *ѡд глѡди*; — *нѡ зелѡн*, *ѡдѡ јесѡн*, *ѡ ѡбијѡсѡѡ*, *нѡ ѡамѡѡѡ*. Јављају ли се ликови: *ѡд ѡсѡсѡѡѡѡ*, *ѡд радѡсѡѡѡѡ*?

Ђ) Постоји ли у говору који се испитује прасловенско преношење код типа *зѡѡѡѡѡѡѡ*: *ѡдѡ зѡѡѡѡѡ* (Ившић, Rad 196, 158), *нѡ Благоѡѡѡѡѡѡ(ѡѡ)*, *нѡ руѡѡѡѡѡѡ* (СДЗБ X, 247).

Е) Постоји ли у говору који се испитује старо преношење код именица неутр. о/ѡ-основа у типова *злѡѡѡ* и *кѡло*: *ѡд злѡѡѡ*, *ѡ мѡсо*, *ѡ сѡно*, *ѡд ѡѡѡлу*; — *ѡ коло*, *ѡ море*, *ѡ ѡѡѡе*, *дѡ ѡѡѡа*, *ѡрѡѡѡѡ мора* и сл.?

Ж) Постоје ли у говору који се испитује примери с прасловенским преношењем у именица које немају на првом слогу прасловенски $\overset{\wedge}{\text{}}$ или '' , већ су касније (у српскохрватском) пришле акценатским типовима наведеним под 8Е: *за срце, за грло, на зрно, на леио, из јушра, уз брдо, на дрво* (Даничић), *у блаио, ид блаиу, у брашно, у жиио* (Ившић, Rad 196, 158)? Говори ли се *ид јушру* према *изјушра* (Ружичић, СДЗБ III, 173)?

З) У говорима у којима се јавља појава I Бд јавља се и старо преношење и у некојим типовима који немају стари силазни акц. на почетном слогу. Такво је преношење доследно код неких именичких типова са $\overset{\wedge}{\text{}}$ у ном. сг. а ређе код именица са '' . Треба одговорити на ова питања:

а) Јавља ли се, и да ли је доследно, старо преношење код типа *краљ*: *код краља, на ији, за маљеве, идд гуњеве, за стиричеве* (М. Стевановић, СДЗБ X, 85). — Јавља ли се преношење т. *ирекд свѣиа* и сл.?

б) Јавља ли се, у спорадичним примерима, старо преношење код типа *кодъ*: *за коње* (о. с. 86)?

в) Јавља ли се, и да ли је доследно, старо преношење код типа *крило*: *у крило*?

г) Јавља ли се, у спорадичним примерима, старо преношење код именица неутр. *о/јо*-основа са '' (којем у Даничића одговара '): *у село, на чело, у ијеро* (о. с. 107)?

д) Јавља ли се, и да ли је доследно, старо преношење код Даничићевих типова *бѣрба* и *мајка*: *иред бѣрбу, за илаиу*; — *за мајку, на карше, у цркву* (о. с. 122)?

И) Постоји ли у говору који се испитује ново преношење у примерима као:

без мајке, иред црквом, од гљива; — за стирца, на Турке, у Карловце, од врабаца, од Руса; — у сунце, из царства, без лишћа, са села, из кола, из иисамѣ; —

више куће, за јабуку, на иродају, без баиинѣ; — иред смри, ид смри; — од браиѣ, у илач, у клинац, иза сна, исиред браиѣ, код селѣнѣ, у Бугара, од граѣнѣ; — на месѣо, у блаио, ид селима, у ребра; — за јажње, од јажнѣиѣ, од јарѣиѣ, у љубреиу, идд љебѣиом, од ирасѣиѣ, за времена.

Поводом д р у г е групе проблема треба узети у обзир чињеницу да се преношење на проклитику у савременом српскохрватском језику „све више губи, сем у скамењеним изразима као *иза сна*, и да преовлађује наново индивидуалан акценат речи“ (Белић). Зато треба утврдити да ли се у говору који се испитује не говори, поред наведених примера, и:

низ *вѡду*, у *и́ланину*, за *главу* и сл., у *гра̀д*, на *бу̀бањ*, на *дѡхвѡи́*, од *вѡска* и сл., без *сѡм*, за *рѣч* и сл., од *злѡи́а*, у *идѡе* и сл., без *ма́јкѣ* за *сти́арца* и сл., без *бѡи́и́нѡ* и сл.

Сем свега овога, јављају ли се преношења типа *добрѡ јуи́ро*, *дѡбар дѡн*, *сваки́ час* = *сваки́ час*, *свѡи́и́ Пеи́ар*?

Најзад, јављају ли се преношења акц. на везнике (*да̀ видиш*, *и́ иѡ* и сл.)?

9. п и т а њ е. Да ли се чувају све Даничићеве неакцентоване дужине?

О б ј а ш њ е њ е: Ако се не чувају, треба водити рачуна о више околности.

А) Ако није у питању говор са четвороакценатском системом, утврдити чувају ли се, и у којем обиму, дужине и испред и иза акцента. О судбини дужина иза акц. в. 9 Б (и В).

У вези са дужинама испред акц. треба водити рачуна о томе да ли се оне чувају и испред " (*на̀рдѡ*), и испред ^ (*кази́вѡ*) и испред ~ (*ру̀кѡм*).

Б) Што се тиче дужина иза акцената (и то пре свега у говорима са четвороакценатском системом, а затим и у другим) треба утврдити:

а) судбину дужина после сваког акцента посебно. Дужине се обично најлакше губе после ^, а најбоље чувају после ' (*ку̀и́нѡк*, *и́рѡзник*, *и́уи́нник*, *ра̀дник* — *за̀наи́и*, *зи́дѡр*; *ју̀нак*, *ко̀диѡч*, *и́дѡѡч*, *ра̀чу̀н*); боље се чувају после ' него после " (*гла̀вѣ*, *зи́мѣ*, *ру̀кѣ*, *и́рѡѡѣ* — *књи́гѣ*, *крѣ̀ше*, *вѡ̀дѡ*, *чу̀дѡ*, *и́и́ју*);

б) судбину дужина у последњем слогу и унутрашњим слоговима; дужине се обично лакше губе у последњем него у унутрашњим слоговима (*књи́гѣ*, *крѣ̀ше*, *вѡ̀дѡ*, *чу̀дѡ*, *и́и́ју* — *ми́и́лѣње*, *ѡ̀ра̀ја*, *ба̀ци́мо*, *ѡ̀рѡ̀жѡи́*, *ѡ̀ра̀и́*);

в) судбину дужина у последњем отвореном и последњем затвореном слогу; обично се лакше губе у последњем отвореном (*зо̀рѣ*, *ко̀сѣ*, *сѣ̀си́рѣ* ген. сг. — *за̀наи́и*, *зи́дѡр*, *ју̀нак*, *ко̀диѡч*, *ѡ̀ра̀ч*, *и́дѡѡч*);

г) чувају ли се два дуга слога у једној речи; ако су у питању две неакцентоване дужине, која се губи: она која је непосредно иза акцента или она која долази после неакцентоване дужине (*ча̀раи́ѡ*, *ча̀раи́ѡ* *ча̀раи́ѡ*);

д) постоје ли аналошка скраћивања (*ми́слим* према *ми́сли*, али *ба̀дѡ̀нак*).

В) Посебну пажњу, и то независно од наведених услова, треба обратити дужини вокала *е* у презентским наставцима: да ли је он доследно дуг или је кратак, и то у ова два случаја:

З) Постоје ли дуљења пред сонантима у овим случајевима: *њѣгѣв*, *шѣкав* и сл.; *ѡчѣв*, *мѡмкѡв*, *сѣсийрин*; *ѡѡбар*; *илѣйѣн*; *јѣдѡн*; *јѣсам*, *нисѡм*; *оргѡнизѡм*; *комунизѡм*; *зѡкѡн*; *мѡмкѡм* или *њѣгов* и сл.

И) Постоје ли дужине типа *бѣѡ*, *шѣѡци*?

Ј) Постоји ли дужина на наставку ген.-ак. личних заменица 1. и 2. сг., повратне заменице, личне заменице 3. сг. маск. и заменице *ко*, *шѣѡ* (*мѣнѣ* (*мѣнѣ*), *шѣѡбѣ*, *сѣбѣ*, *њѣгѡ*, *кѡгѡ*, *чѣгѡ*). Постоји ли таква дужина у дат.-лок. сг. (*мѣнѣ* — *мѣнѣ* и сл.)?

К) Постоје ли разна дуљења у сантѡију (нпр. *жѣнѡ је*, *ѡцѡ ми*).

Л) Да ли именице на *-ѡстѣ* с акцентом на основном вокалу чувају дужину на наставку и у косим падежима (*рѡѡѡстѣ*, ген. сг.).

М) Да ли именице типа *блѡгѡстѣ*, *-ѡсти* чувају дужину на наставку у ном. сг. (*блѡгѡстѣ* или *блѡгѡстѣ*).

Н) Како се изговара ген. пл. типа *гѡсийѡу*, *ѡчиѡу*; *гѡсийѡу* или *гѡсийѡу*.

Њ) Да ли је деминутивни форманс *-ић* дуг или кратак: (*бѣчић*, *брѣшић*, *врѡнчић*, *врѡић*, *грѡдић*, *црѡвић* или *бѣчић*, *брѣшић*, *врѡнчић*, *врѡић*, *грѡдић*, *црѡвић*).

О) Постоје ли дужине у компаративу типа: *сийѡрѡји*, *нѡвији*?

П) Постоје ли дужине типа *Мѡрина*, *шѣрѣшѣна*, *шѣриѡмо*?

Р) Постоје ли дужине у прилога:

а) на *-ски* (*сѣриски* и сл.);

б) *кадѡ*, *сѡдѡ*, *шѡдѡ*; *данѡс*, *нѡћѡс*, *вѣчѣрѡс*;

в) *брѣжѣ* (или *брѣже*).

II. ДЕКЛИНАЦИЈА

Именице фем.

11. п и т а њ е. У којој се мери чува стари акценат ак. сг. именица *а*-основе?

О б ј а ш њ е њ е. У обзир долазе типови *глава*, *вѡѡда*, *брѡина*: *вѡјску*, *главу*, *грѡну*, *грѣду*, *ѡшу*, *зиму*, *сийѡну* и сл., *вѡѡду*, *ѡску*, *ѡцу*, *жѣљу*, *зѣмљу*, *зѡру*, *кѡсу*, *рѡсу* и сл., *брѡину*, *вѡсину*, *ѡљину*, *ѡжину*, *лѣиѡшу*, *илѡнину*, *срѡмошју*, *шѡрину* и сл. Најлакше се акценат ак. сг. изједначаје с акценатима осталих падежа код типа *брѡина* при чему се стари акценат обично чува у прилошким синтагмама *нѡ брѡину* и сл. Такође треба утврдити није ли акценат ак. сг. преовладао код неке именице (*илѡнина*, исп. *гѡсийѡѡа - гѡсийѡѡа*).

12. п и т а њ е. У којој се мери чува стари акценат дат. сг. именица *а*-основе?

Објашњење. У обзир долазе типови *глава*, *вода*, *брзина* (*глави*, *души*, *рѣци*, *руци* и сл., *води*, *дѣци*, *зѣмљи* и сл., *сѣроши* и сл.). С обзиром на то да дат. не долази често у говору, овој појави треба посветити посебну пажњу. Постоје говори у којима је ова појава изгубљена, али се и ту чува дат. сл. *дѣци* (који је на тај начин постао лексички акценат).

13. питање. У којој се мери чува стари акценат ном.-ак. пл. именица *a*-основа?

Објашњење. У обзир долазе типови *глава*, *вода*, *висина* (*главе* и сл., *воде* и сл., *иљнине* и сл.). И овде нарочиту пажњу треба посветити типу *висина*.

14. питање. У којој је мери заступљено скраћивање ' > ' у дат.-инстр.-лок. пл. именица *a*-основа типа *глава* (*брадама*, *грџама*, *рукама*, *свињама*)?

Објашњење. Треба видети постоји ли разлика између старије и млађе генерације (има говора у којима млађе генерације не познају ове појаве). Сем тога, има ли неке разлике међу овим падежима (тј. да ли је у сва три ова падежа заступљена ова појава).

15. питање. Јавља ли се акц. ген. пл. типа: *баиџина* (*баиџинѧ*), *мајѧка*, *ћѧрака*?

15а. питање. Какав је акц. ген. пл. (некадашњег ген. дуала *руку*, *ногу*, *слугу*: *рѧку-рѧку-рѧку*, *нѧгу-нѧгу*, *слѧгу-слѧгу*)?

16. питање. Постоји ли узајамни утицај именица типа *глава* и типа *књига*?

Објашњење. Нарочиту пажњу треба обратити на ситуацију код личних имена: да ли је акценат диференцијални знак за значење у случајевима као *Ђока-Ђока*, *Ђура-Ђура*, *Жика-Жика*, *Миѧа-Миѧа*, *Миѧа-Миѧа*, *Ниѧа-Ниѧа*, *Тоѧа-Тоѧа*, одн. *Ана-Ана*, *Анѧа-Анѧа*, *Јока-Јока*, *Кѧнда-Кѧнда*, *Мѧра-Мѧра*, *Миѧа-Миѧа*, *Перса-Перса*, *Сѧнда-Сѧнда*, *Синѧа-Синѧа*, *Смиѧа-Смиѧа* и сл.?

17. питање. Какав је акценат тросложних и вишесложних именица на *-ица* (*баиѧица-баиѧица-баиѧица-баиѧица-баиѧица* и сл.)?

Објашњење. Стање утврдити на основу што већег броја примера.

17а. питање. Какав је акценат именица страног порекла са суфиксом *-ика*: *боѧаника*, *реѧублика*, *фѧизика* или *бѧѧаника*, *рѧѧублика*, *фѧѧизика*?

17б. питање. Говори ли се *зоолѧија*, *комѧисија* или *зодлѧија*, *кѧмѧисија*?

17в. питање. Говори ли се *Револѧуѧија* или *Ревдлѧѧија*?

17г. питање. Какав је акценат именица: *жеља, игра, снаха, суја; рука, нана, њорба, чорба; њрича, школа; неслога, исташа, долина, ледина, сланина, њрашина, слабина, машина, родбина, Србија, забава, застџава, надница, награда; џанарика, заједница, новајлија, њриповејќа, загонејќа?*

18. питање. У којој је мери у говору који се испитује заступљено померање акцента према крају у лок. сг. именица фем. њ-основа?

Објашњење. У обзир долазе именице с акцентом на основи, одн. типови *ндѣ, њдмѣ, масти, њдмѣт, зајовѣсти* и сл. (*кдсти, крѣи, ндѣи; болѣсти, жалдсти, младдсти, њдмѣи, раддсти, стѣардсти; власти, дѣџи, масти, рѣчи, свѣсти, стѣари, ѣуди; голѣни, ѡмѣти; зајовѣсти*). — Јавља ли се скраћивање '>' (у *својѣти*)?

19. питање. У којој је мери заступљено померање акцента према крају у ген. пл. именице фем. њ-основа?

Објашњење. У обзир долазе исти акценатски типови који су поменути у претходном питању (*вдѣи, кдсти, кѣри, ндѣи; болѣсти, кокдѣи; власти, рѣчи; бурѣди, голѣни; зајовѣсти*).

20. питање. У којој је мери заступљено померање акцента према крају у дат.-инстр.-лок. пл. именица фем. њ-основа?

Објашњење. У обзир долазе исти акценатски типови као и у претходна два питања (*кдстима; кѣрима; болѣстима, кокдѣима; властима, рѣчима, стѣарима, љвима; авѣтима, ѣлѣдима; зајовѣстима*). Јавља ли се скраћивање '>' (<' (*зајовѣдима*)?

20а. питање. Какав је акценат именица *часи-часѣи, крѣ-крѣи*?

Именице маск.

21. питање. Какав је акценат именица типа *грам, чешаљ, сѣрах*?

21а. питање. У којој је мери у говору који се проучава заступљено померање акцента према крају у лок. сг. именица маск. *о/јо*-основа?

Објашњење. У обзир долазе именице које имају стари акценат на првом слогу (типови: *град, лакаѣи, дблѣк, дѣгаѣј, мѣд, гдѣвр, сѣлѣѣи, вдсак* и сл.). Дакле лок. сг.: *брѣгу, ѣѣку, гласу, граду; лѣкију, смѣслу; амѣѣру, мѣриѣсу, обрѣчу, чѣрдѣѣку; догаѣѣјѣју, завѣѣѣѣјѣју, залогѣѣѣјѣју; бѣѣју, дѣѣду; говѣѣру; рѣѣѣју, сѣлѣѣѣју; у вдску, нѣѣѣѣју* и сл. Треба пажљиво проучити стање у сваком од ових типова посебно јер поменута појава није у подједнакој мери заступљена у свим типовима (најбоље се чува код типа *град*). Правило је књижевнога језика да се ово померање

јавља код именица које не означавају живо биће. Постоји ли ово ограничење у говору који се поручава? Сем тога, да ли се у именица које значе и нешто живо и предмете дифференцира акц. лок. сг. (*о вишнѣзу* — *о Вишнѣзу*)? Најзад, јавља ли се скраћивање '>' (*на чардаку*)?

22. питање. У којој мери у говору који се испитује долази до изражаја скраћивање '^>' у ном. пл. именица маск. *о/јо*-основа типа *град*?

Објашњење. Треба утврдити постији ли утицај ном. пл. типа *краљ-краља*, тј. да ли се поред *брѣгови*, *бркови*, *гласови*, *градови*, *дарови*, *другови*, *ждрѣлови*, *зидови*, *кѣрови*, *кѣсови*, *кѣумови*, *мужјеви*, *џсови*, *рѣйови*, *синови*, *снегови*, *сѣдови*, *цвѣтѣови*, *црѣйови*, *чѣрови*, *шмркови* и сл. говори и *грѣзови*, *дѣлови*, *жѣљеви*, *ѣрушѣови*, *ѣужјеви* и сл.

23. питање. У којој је мери заступљено померање акцента према крају у ген. пл. именица *о/јо*-основа са старим акц. на почетном слогу?

Објашњење. Треба проучити и облике ген. пл. с уметком *-ов-* (тј. говори ли се *бреговѣ*, *брковѣ*, *гласовѣ*, *даровѣ*, *друговѣ*, *синовѣ*, *роговѣ*, *голубовѣ* и сл. или *брѣговѣ*, *брковѣ*, *гласовѣ*, *градовѣ*, *рѣговѣ*, *гдлубовѣ* и сл.) и без њега (*данѣ*, *зубѣ*, *нокѣиѣ*, *лакѣиѣ*, *ђавѣла*, *ѣмилиѣа*, *ѣриѣиѣѣљѣа*, *ѣѣриѣиѣѣљѣа*, *мрѣви*, *црѣви*, *сѣиѣи*). Такође треба утврдити да ли се према нпр. *грѣзови* (в. бр. 22) говори и *грѣздѣвѣ*, *дѣлѣвѣ*, *жѣљеѣвѣ* и сл.

24. питање. У којој је мери заступљено померање акц. према крају у дат.-инстр.-лок. пл. именица *о/јо*-основа са старим акц. на почетном слогу?

Објашњење. Треба водити рачуна о свим оним околностима о којима је било речи у претходном питању (тј. говори ли се *бреговима*, *брковима*, *градовима*, *кумѣвима*, *роговима*, *голубѣвима* и сл. или *брѣговима*, *брковима*, *градѣвима*, *рѣговима*, *гдлубѣвима* и сл.; затим, говори ли се *зубима*, *црѣвима*, *нокѣиѣвима*, *ѣмилиѣвима*, *ѣриѣиѣѣљѣвима* према *брѣвима*, *данѣвима*; најзад, говори ли се према *грѣзови*, *дѣлови* и *грѣзѣвима*, *дѣлѣвима* и сл.). — Јавља ли се скраћивање '>' (*зубима*, *обѣѣјѣвима* и сл.)?

24а. питање. Какав је акценат плуралских облика у именица типа *крај*, *бѣј*?

25. питање. Постоји ли у говору који се испитује повлачење акцента према почетку и у вок. пл. именица маск. *о/јо*-основа које немају стари акценат на почетном слогу (*вѣјниѣи*, *јѣнѣиѣи*, *младѣиѣи*, *ѣѣвѣиѣи*, *сѣиѣиѣи*, *слѣиѣиѣи* (?) и сл.)?

26. питање. Постоји ли утицај именица маск. *о/јо*-основа типа *град* на тип *сѣиѣиѣи* у облицима пл.?

Објашњење. Да ли се говори нпр. *крљѣви, лѣкови, ѿлѣсѿови, сѿрѿичѣви*; *крљѣвѣ̄а, лѣкѣ̄а, ѿлѣсѿѣ̄а, сѿрѿичѣ̄а* — *крљѣвѣ̄а, лѣкѣ̄а, ѿласѿѣ̄а, сѿрѿичѣ̄а*; *крљѣвима, лѣковима, ѿлѣсѿовима, сѿрѿичѣвима* — *крљѣвима, лѣковима, ѿласѿѣвима, сѿрѿичѣвима* и сл. или *сѿрѿичѣви, сѿрѿичѣ̄а, сѿрѿичѣвима* и сл.

26а. питање. Јавља ли се у пл. именица типа *ручак* и *биѣ* акценат *ручкови, биѣви*?

26б. питање. Јавља ли се у именица типа *зе̄и* плуралски акценат типа *зе̄идѣи*?

26в. питање. Јавља ли се у плуралу акценат типа *вѣнци, лѣнци, брци, зрци*?

26г. питање. Како гласи генитив множине именица типа *на̀род*:

а) *на̀рѣдѣ̄а, на̀чӣнѣ̄а* и сл. или б) *на̀рѣдѣ̄а, на̀чӣнѣ̄а* и сл.?

26д. питање. Какав је акценат ген. пл. у случајевима типа: *кѣма̀ра̄ѣ̄а, кѣма̀ра̄ѣ̄а, јѣзѣ̄ка̄-јѣзѣ̄ка̄, ко̀са̄ѣ̄а-кѣ̀са̄ѣ̄а, ѿ̄дѣ̄ѣ̄а-ѿ̄дѣ̄ѣ̄а, бӣѣ̄вѣ̄а-бӣѣ̄вѣ̄а*?

26ђ. питање. Јавља ли се у дат.-инстр.-лок. пл. именица типа *ђѣд* акценат *ђѣдовѣ̄ма, кѣ̄мѣ̄товѣ̄ма*?

27. питање. Какав је акценат двосложних личних имена типа *Ве̄љко: Ве̄љко, Вла̄јко, Го̄јко, Мӣрко, Сла̄вко, Сӣѣ̄нко* или *Ве̄љко* и сл. или обоје? Да ли је код свих имена исти акценат?

28. питање. Чувају ли презимена акценат имена од којег су постала; говорили се нпр.:

а) *Бра̄нковић, Ја̄нковић, Ма̄рковић, Па̄вловић* или *Бра̄нковић, Ја̄нковић, Ма̄рковић, Па̄вловић*. Јавља ли се акценат *Маркѣ̄вић*?

б) *Јѣ̄вовић, Мӣћовић, Сӣѣ̄јовић, То̄мовић* или *Јѣ̄вовић, Мӣћовић, Сӣѣ̄јовић, То̄мовић*;

в) *Бо̄гићевић, Јѣ̄вановић, Сӣѣ̄јановић* или *Бо̄гићевић, Јѣ̄вановић, Сӣѣ̄јановић*;

г) *Мӣлошевић, Урошевић* или *Мӣлошевић, Урошевић* или *Мӣлошевић, Урошевић*;

д) *То̄дѣ̄ровић* или *То̄дѣ̄ровић*?

ђ) *Дра̄гӯѣ̄иновић* или *Дра̄гӯѣ̄иновић*;

е) Какав је акценат плуралских образовања типа *Рӯжѣ̄ћи, Јѣ̄вићи* — *Рӯжѣ̄ћи, Јѣ̄вићи*?

Објашњење. Најбоље је пописати сва презимена у месту (крају). Потребно је упоредити акц. топонима са акц. презимена (говори ли се нпр. у топониму *Мӣлошевић*, а у презимену *Мӣлошевић* или сл.?).

29. питање. Како се изговарају стране именице са суфиксом *-анѝ* и *-енѝ*: *абднениѝ*, *асисѝениѝ*, *ађуѝаниѝ*, *команданиѝ* или *абонѝениѝ*, *асисѝиѝениѝ*, *ађуѝиѝаниѝ*, *команданиѝ* или *абднѝениѝ* и сл.? Како гласи вок. синг. ових именица (*кѝманданиѝе* или сл.)?

29а. питање. Говори ли се *комунизам*, *организам*, *социјализам* или *комунизам*, *организам*, *социјализам* и сл.?

29б. питање. Какав је акценат именица: *човек-човека*, *живоѝ-живоѝта*, *коњ*, *мир-мира*, *Срби*, *Црногорац*, *Београд*, *Загреб*?

Именице неутр.

30. питање. Јавља ли се у говору који се испитује померање акцента према крају у лок. сг. именица неутр. (*o/ǰo-* и консонантских основа) — слично именицама маск. *o/ǰo-*основа: *злаѝиу*, *мѝсу*, *сѝну*, *шѝлу*, *шѝсѝиу*, *врѝлу*, *срѝу*, *врѝмену*, *имѝну*, *језѝеру*, *ѝлемѝну*, *рамѝну* и сл.

31. питање. Да ли је наставак *a* у ном. пл. неутр. кратак или дуг; говори ли се *сѝла*, *бѝдра*, *рѝбра* и сл. или *сѝла̄*, *бѝдра̄*, *рѝбра̄* и сл.?

32. питање. Какав је акценат плуралских облика у именица неутр. *o/ǰo-*основа са старим акцентом на почетном слогу?

Објашњење. Познато је да се у именица са старим " на првome слогу акценат у ном. пл. преносио по Сосирову закону на други слог: *ѝд̄ље* — *ѝд̄ља*. Са именица које су имале стари кратак вокал ова се појава проширила и на неке именице са старим ' који је у нашем језику скраћен у " : *бр̄до-бр̄да*, а затим и на неке именице типа *злаѝио* (*сѝно-сѝна*). Треба, дакле, детаљно проучити ситуацију код типова *ѝд̄ље*, *бр̄до* и *злаѝио*, одн. утврдити јављају ли се примери као:

а) *ѝд̄ља* (*ѝоља̄*), *зв̄дна* (*звона̄*), *к̄дла* (*кола̄*);

б) *блаѝиа* (*блаѝӣа̄*), *бр̄да* (*бр̄д̄а̄*), *др̄ва* (*др̄в̄а̄*), *жѝѝиа* (*жѝѝӣа̄*), *кљуѝка* (*кљуѝк̄а̄*);

в) *мѝса* (*мес̄а̄*), *сѝна* (*сен̄а̄*, *сен̄а̄*).

33. питање. Да ли се код именица неутр. *o/ǰo-*основа које немају стари акценат на почетном слогу повлачи у пл. акценат према почетку, нпр. *бѝдро-бѝдра*, *бѝд̄ра̄*, *ѝѝро-ѝѝра*, *ѝѝра̄*, *ѝѝрима*, *рѝбро-рѝбра*, *рѝб̄ра̄*; — *рѝшѝта* (*рѝшѝӣа̄*); *сѝло-сѝла*, *сѝла̄*, *сѝлма*?

34. питање. Јавља ли се метатонијски акценат у ном.-ак. пл. именица неутр. типа *вр̄аѝа̄*, *дѝб̄ла̄*, *кр̄ѝла̄*, *ѝѝс̄ма̄*, *сѝа̄б̄ла̄*, *ѝсѝӣа̄*?

35. питање. Чува ли се метатонијски акценат у инстр. пл. и лок. пл. именица *o/ǰo-*основа типа *на вр̄аѝи*, *ѝрѝд вр̄аѝи*, *вр̄аѝиѝ*, *кр̄ѝлѝ*, *ѝсѝиѝ*?

Објашњење. Треба водити рачуна о овим околностима.

А) У војвођанским и славонским говорима овај се акценат јавља код архачних облика инстр. пл. и лоқ. пл. Нови (књижевни) облици имају у војвођанским говорима искључиво Даничићев акценат на *врайи*ма и сл.

Б) У неким херцеговачким говорима, међутим, нови облици деклинације имају акценат на *врайи*ма, *за леђи*ма, на *леђи*ма. У тим херцеговачким говорима пл. тант. *врайи*а, *леђа*, *уси*а у вези с предлозима уопште имају акценат повучен према почетку (*за врайи*а, *иред врайи*а, на *леђа*, *низ леђа*, *низ леђа*).

36. питање. Какав је акценат именица са суфиксом-*иши*е?

Објашњење. Треба утврдити чува ли се акценат основне речи или суфикс *-иши*е постаје носилац акцента и у којој мери:

а) *игралиши*е, *бодитанши*е, *кднољиши*е, *куйуши*е, *иришта*ниши, *шеничиши*е;

б) *вашарши*е, *гребенши*е, *дуганши*е, *мухарши*е;

в) *крилолиши*е (Дан.) — *кридлолиши*е (П. Др., СДЗБ X, 258).

Посебно треба утврдити да ли је суфикс *-иши*е дуг или кратак.

37. питање. Постоји ли разлика у акц. између правих глаголских именица на *-ње* и конкретизованих ових именица, и у којем се смислу креће та диференцијација?

Објашњење. У питању су појаве као *иџење-иџење*, *иравдање-оиравадање*, *јединење-ујединење*, *граничење-ограничење*, *губљење-погубљење* и сл.

38. питање. Да ли је у именица неутра на конс. доследно спроведено скраћивање дугих вокала у трећем слогу од краја (*деи*-*деи*еи, *јаје-јаје*и, *јуне-јуне*и, *кљусе-кљусе*и, *иарче-иарче*и, *свиње-свиње*и, *ћоше-ћоше*и, *живинче-живинче*и, *јадниче-јадниче*и, *јаренце-јаренце*и, *јединче-јединче*и, *иленце-иленце*и, *челаде-челаде*и и сл.?)

39. питање. Да ли се у пл. именица неутра *и*-основе акценат помера према крају?

Објашњење. Говори ли се:

а) *дугме* — *дугме*и, *дугме*и, *дугме*и; *кубе* — *кубе*и, *кубе*и, *кубе*и; *иенце* — *иенце*и, *иенце*и, *иенце*и; — *клујиче* — *клујиче*и, *клујиче*и, *клујиче*и; *ћбе* — *ћбе*и, *ћбе*и, *ћбе*и или

б) *иарче*и, *иарче*и, *иарче*и; — *дугме*и, *дугме*и, *дугме*и; *кубе*и, *кубе*и, *кубе*и; *иенце*и, *иенце*и, *иенце*и; — *клујиче*и, *клујиче*и, *клујиче*и, *ћбе*и, *ћбе*и, *ћбе*и и сл.?

39а. питање. Какав је акценат именица *море*, *јаје*, *иrole*е, *ирезиме*?

П р и д е в и

40. п и т а њ е. Чува ли се у неодређеном придевском виду разлика међу облицима у којих је акценат измењен по Сосирову закону и оним облицима у којима овај закон није могао бити примењен?

О б ј а ш њ е њ е. Говори ли се нпр. *млад-млада-младо, сам-сама-само; лди-лдиша-лдише, ндв-нова-ндово, ирдси-ирдсиша-ирдсишо; бдс-бдса-бдсо; једнак-једнака-једнако; крвав-крвава-крваво* или *млад, млада, -о, сам-сама-само; лдиш-лдиша-лдише, ндв,-а,-о, ирдсиш-ирдсиша-ирдсишо; бдс-бдса-бдсо; једнак-једнака-једнако, крвав,-а,-о*? Детаљно проверити стање у наведеним типовима.

41. п и т а њ е. Какав је акценат одређеног вида придева *ндв: ндвѝ* или *ндвѝ?*

42. п и т а њ е. Какав је акценат одређеног вида придева типа *дуг?*

О б ј а ш њ е њ е. Треба детаљно проучити ситуацију код овог акценатског типа и утврдити да ли се и у којој мери јављају ликови као *здравѝ, дугѝ, мрки, ирдавѝ, иунѝ, сѝиѝ, слдбѝ, чѝсѝиѝ* и сл. Говори ли се *сѝѝѝѝ* или *сѝѝѝѝ*? Извршити детаљно упоређење са Даничићем. Ако се утврди да у говору који се испитује постоји појава померања акцента према крају у одређеном виду двосложних придева, треба детаљно консултовати М о с к о в љ е в и ћ е в рад *Акцентнајски систем њоцперског говора* (Бгд. 1928) и И в ш и ћ е в у расправу *Današnji rosavski govor* (Rad 196. и 197). Теоријску страну целог питања в. код А. Б е л и ћ а, *Акцентнајске студије I* (Бгд. 1914).

43. п и т а њ е. Какав је акценат одређеног вида у придева типа *млад?*

О б ј а ш њ е њ е. Јављају ли се ликови *врѝѝ, гусѝѝ, љѝѝѝ, младѝ, младѝ, шврдѝ, иѝѝѝ* и сл. или је доследно *младѝ* и сл.? Говори ли се *свѝѝѝ* или *свѝѝѝ*? Извршити детаљна упоређења са Даничићем, Белићем (*Акц. студ. I*), Ившићем (Rad 197) и Московљевићем.

44. п и т а њ е. Какав је акценат одређеног вида у придева типа *мдар: дѝснѝ, мддрѝ, ндѝнѝ, иѝснѝ* или *дѝснѝ, мддрѝ, ндѝнѝ, иѝснѝ*?

О б ј а ш њ е њ е. Поступити као и са претходним питањем.

45. п и т а њ е. Какав је акценат одређеног вида у придева типа *сѝѝѝѝан: вѝѝѝѝки, владѝжнѝ, дѝѝѝѝли, жѝѝѝѝнѝ, нѝскѝѝ, рѝчнѝ, сѝѝѝѝнѝ, слдѝѝѝѝки, цвѝѝѝѝнѝ, чдснѝ* или *вѝѝѝѝки, владѝжнѝ, дѝѝѝѝли, жѝѝѝѝнѝ, нѝскѝѝ, рѝчнѝ, сѝѝѝѝнѝ, слдѝѝѝѝки, цвѝѝѝѝнѝ, чдснѝ*?

О б ј а ш њ е њ е. Придеве типа *мдар* одвајамо од придева типа *сѝѝѝѝан* зато што код ових других '<' прасл. И овде треба извршити детаљна упоређења с Даничићем, Белићем, Ившићем и Московљевићем.

46. п и т а њ е. Какав је акценат одређеног вида придева типа *зла́тан*?

О б ј а ш њ е њ е. Јављају ли се ликови као: *го̀рки, зла́тнѝ, кру̀вѝ, ла̀днѝ, м̀рснѝ, рѐшкѝ, ѝдснѝ* и сл. и у којој мери? Извршити упоређења као и у претходним питањима.

47. п и т а њ е. Да ли се у неодређеном виду говори *гла̀дан, жѐдан* или *гла́дан, же́дан*?

48. п и т а њ е. Какав је акценат одређеног вида у придева типа *др̀вен*: *ба̀лавѝ, вѐселѝ, во̀дени, гво̀зденѝ, др̀вени, зе́мљанѝ, ме́канѝ, ле́дени, сви́ленѝ, су̀кненѝ* или *ба́лавѝ, ве́селѝ, во́дени, гво́зденѝ, др́вени, зе́мљанѝ, ме́канѝ, ле́дени, сви́ленѝ, су̀кненѝ*?

О б ј а ш њ е њ е. Поступити као са претходним питањима. Извршити детаљна упоређења са Даничићем, нарочито Белићем и Московљевићем.

49. п и т а њ е. Како се акцентују придеви *висок, дубок, широк*: *ви́сок* или *ви́сок* и сл. Јавља ли се одређени вид типа *бога́тѝ, ши́рокѝ* и сл.?

49а. п и т а њ е. Јавља ли се одређени вид типа *ду̀гачкѝ, кр̀вави*?

49б. п и т а њ е. Говори ли се *кому̀нистѝчкѝ, соци́јалистѝчкѝ* или *кому̀нистѝчкѝ, соци́јалистѝчкѝ*; *инѝверса́нѝан, инѝверса̀нѝан, инѝверсе́нѝан* или *инѝверсе́нѝан*?

49в. п и т а њ е. Говори ли се *а̀гиѝацио̀нѝ, др̀ганизацио̀нѝ* или *а̀гиѝацио̀нѝ, др̀ганизацио̀нѝ* и сл.?

49г. п и т а њ е. Какав је акценат придева типа *враж(и)̀ји*?

49д. п и т а њ е. Какав је акценат у посесивних придева типа *сесѝри́на, Мари́на* (јавља ли се акц.: *сесѝри́на, Ма̀рина*)?

50. п и т а њ е. Какав је однос акцента неодређеног придевског вида неутр. и прилога?

О б ј а ш њ е њ е. Постоје нпр. овакви односи: *лѐшо* (адј.) — *лѐшо* (адв.), али *да̀вно* (адј.) — *да̀вно, да̀вно* (адв.) и сл. Да ли, дакле, адв. чува стари акценат неодређеног вида неутр.?

50а. п и т а њ е. Какав је акценат компаратива типа *сти́аријѝ*: *сти́аријѝ* или *стѝаријѝ*?

50б. п и т а њ е. Какав је акценат суперлативског префикса *нај-* (*на̀ј-, на́ј-, нај́-, нај̀-*)?

50в. п и т а њ е. Изговара ли се акценат на форми компаратива у саставу суперлатива (*на̀јсти́аријѝ* или *на́јсти́аријѝ, нај̀сти́аријѝ* и сл.).

З а м е н и ц е

51. п и т а њ е. Постоји ли разлика у акценту између ген.-ак. и дат.-лок. личних заменица 1. и 2. сг. и повратне заменице *себе*?

О б ј а ш њ е њ е. Познате су углавном две (идеалне) могућности кад постоји поменута разлика:

А) Ген.-ак. сг. гласи *мене* (*кдд мене — њсѣред мене*), а дат.-лок. сг. гласи *мени* (*о мени*);

Б) Ген.-ак. сг. гласи *мене* (али са проклитиком *кдд мене, њсѣред мене*), а дат.-лок.сг. доследно гласи *мени* (и то и са проклитиком *о мени*).

52. п и т а њ е. Ако нема разлике у акц. ген.-ак. сг. и дат.-лок. сг. наведених заменица, да ли оне гласе *мене-мени* или *мене-мени*, па ако је у питању овај други случај, да ли се акценат на проклитику преноси у виду (') по типу: *кдд мене, ђ мени*?

53. п и т а њ е. Постоје ли акценатски ликови *на ме, за ње, на се; љза ме, љред се* и сл.?

54. п и т а њ е. Говори ли се *ђн* или *ђн*, *кђ* или *кђ*, *ѡѡ* или *ѡѡ*?

55. п и т а њ е. Како гласи проширени дат. сг. заменице *ђна*: *ѡѡзи* или *ѡѡзи*?

55а. п и т а њ е. Акцентује ли се *нас, ѡѡ* или *нас, ѡѡ*?

56. п и т а њ е. Како гласе коси падежи сложених заменица *ко* и *ѡѡ*: *кђга гђд* и сл. или *когађд*?

57. п и т а њ е. Говори ли се *мђђга* и сл. или *мођга* и сл. или само *мђђга* и сл.?

58. п и т а њ е. Како гласе коси падежи присвојне заменице *ѡѡ*: *ѡѡђг* или *ѡѡђг* и сл.? Говори ли се *ѡѡѡ* (*ѡѡѡ*) или *ѡѡѡ* (*ѡѡѡ*)?

59. п и т а њ е. Какав је акценат у показних заменица *ѡѡ* и *ѡѡ* и у заменица *ѡѡ*, *ѡѡ*: *ѡѡѡ-ѡѡѡ*, *ѡѡѡ-ѡѡѡ* или *ѡѡѡ-ѡѡѡ*, *ѡѡѡ-ѡѡѡ*?

60. п и т а њ е. Ако се те заменице изговарају *ѡѡѡ*, *ѡѡѡ*, да ли се акценат на проклитику преноси у виду (") или у виду ('): *ѡѡ ѡѡѡ* или *ѡѡ ѡѡѡ*?

60а. п и т а њ е. Говори ли се *ѡѡѡ*, *ѡѡѡ* или *ѡѡѡ* (*ѡѡѡ*); *ѡѡѡ* или *ѡѡѡ*?

61. п и т а њ е. Како се изговарају неодређене придевске заменице типа *некакав*: *некакав* или *некакав*? Какав је акценат у: *кѡѡѡ* (*кѡѡѡ*) одн. *кѡѡѡ* (*ѡѡѡ*, *кѡѡѡ*)?

Б р о ј е в и

62. п и т а њ е. Какав је акценат косих падежа броја *један*: *јѣднѡга*, *јѣднѡга* или *јѣднѡга*? Какав је акценат фем: *јѣдна* или *јѣднѡ*?

63. п и т а њ е. Како гласи ген. бројева *две* (*двѣје*) и *џри*: *двѣју*, *двѣју*, *двѣју* (*двѣју*, *двѣју*, *двѣју*) — *џрију*, *џрију*, *џрију*?

64. п и т а њ е. Како гласи дат. бројева *две* (*двѣје*) и *џри*: *двѣма* или *двѣјѣма* — *џримѡ* или *џримѡ*?

64а. п и т а њ е. Говори ли се *џѣџѣра кѡла* или *џѣџѣра кѡла*?

64б. п и т а њ е. Говори ли се *двѡји* или *двѡји* (*двѡји*)?

65. п и т а њ е. Говори ли се *дѣсѣи* или *дѣсѣи*?

66. п и т а њ е. Говори ли се *чѣџрдѣсѣи* или *чѣџрдѣсѣи*?

67. п и т а њ е. Говори ли се *сѣѡ* или *сѣѡ*?

67а. п и т а њ е. Говори ли се *џѣи сѣѡџиѡнѡ* и сл. или *џѣи сѣѡџиѡнѡ* и сл.?

68. п и т а њ е. Говори ли се *сѣѡ дѣнѡрѡ* (*динѡрѡ*) или *сѣѡ дѣнѡрѡ*?

69. п и т а њ е. Постоји ли преношење акцента типа *двѡ кѣла* (*двѣ кѣле*) или се говори *двѡ кѣла* (*двѣ кѣле*)?

70. п и т а њ е. Да ли се поред акцента *џрѡи* јављају и акценти *џрѡи* одн. *џрѡи*? Говори ли се *сѣдѡи*, *ѡсѡи* или *сѣдѡи*, *ѡсѡи*?

70а. п и т а њ е. Говори ли се *сѣѡџиѡнѡ*, *хѣѡѡда* или *сѣѡџиѡнѡ*, *хѣѡѡда*.

П р и л о з и

71. п и т а њ е. Какав је акценат у прилога *ѡвуда-ѡвуда-ѡвуда*, *ѡнаѡ-ѡнѡ* и сл., *ѡѡкле-ѡѡкле-ѡѡкле* и сл., *гѡре-гѡре*, *ѡдле-ѡдле*, *џѡкѡ* (*џѡкѡ*)-*џѡкѡ* (*џѡкѡ*)-*џѡкѡ* (*џѡкѡ*); *сѡѡда*, *кѡѡда* - *сѡѡѡ*, *кѡѡѡ*, *ѡѡѡи* - *ѡѡѡи*, *сѡѡѡ-сѡѡѡ-сѡѡѡ*?

III. КОНЈУГАЦИЈА

Инфинитив

72. п и т а њ е. Какав је акценат инф. у глагола сложених од *несѡи: *ѡднѣѡи*, *ѡнѣѡи* или обоје? Или се јавља какав други акценат (ово се односи на питање 72—94).

73. п и т а њ е. Какав је акценат инф. у глагола сложених од *мрѡи*: *ѡмрѣѡи*, *ѡмрѣѡи* (*ѡзѣѡи*, *ѡзѣѡи*) или обоје?

74. п и т а њ е. Какав је акценат инф. у тросложних глагола сложених од *иѡи*: *ѡѡѡи*, *ѡѡѡи* или обоје?

75. питање. Какав је акценат инфинитива у двосложних глагола сложених од ићи: *дбћи*, *ддћи* или обоје? Говори ли се *ићи* или *ићи*?

76. питање. Какав је акценат инф. глагола сложених од *весити и слож. гл. типа *идћи*: *довести* (*исидћи*) или *ддовести* (*исидћи*) или обоје?

77. питање. Какав је акценат инф. у глагола сложених од типа *шресити*: *исшресити*, *исшресити* или обоје?

78. питање. Какав је акценат инф. у простих глагола типа *шресити*: *шресити*, *шресити* или обоје?

79. питање. Говори ли се *сидсити-сидсѐм*, *идсити-идсѐм* или *сидсити-сидсѐм*, *идсити-идсѐм*?

80. питање. Какав је акценат инф. у глагола типа *куйовати*: *куйовати* или *куйовати*?

81. питање. Говори ли се *скрѐшати*, *скрѐшати* или обоје? Да ли акценат *скрѐшати* обележава прелазни глагол?

82. питање. Говори ли се *брѝзнути*, *грѝкнути*, *гурнути*, *дѝрнути*, *жѝгнути*, *јурнути*, *кѝснути*, *скѝкнути*, *сѝрѝгнути* и сл. или *брѝзнути*, *грѝкнути*, *гурнути*, *дѝрнути*, *жѝгнути*, *јурнути*, *кѝснути*, *скѝкнути*, *сѝрѝгнути* и сл.?

83. питање. Говори ли се *ба(х)нути*, *грѝнути*, *кѝнути*, *ла-нути*, *илѝнути*, *ѝреѝланути*, *шѝ(ѝ)нути* и сл. или *ба(х)нути*, *грѝнути*, *кѝнути*, *ланути*, *илѝнути*, *ѝреѝланути*, *шѝ(ѝ)нути* и сл.?

84. питање. Говори ли се *гужвати*-*угужвати*, *јѝдраѝти*-*најѝдраѝти*, *крѝсати*-*накрѝсати* и сл. или *гужвати*-*угужвати*, *јѝдраѝти*-*најѝдраѝти*, *крѝсати*-*накрѝсати* и сл.

85. питање. Говори ли се *возѝкати се*, *кашљѝцати*, *мољѝкати*, *ѝѝѝцати*, *рођѝкати се*, *сељѝкати се*, *ћарѝјати*, *шушкѝшати* или *возѝкати се*, *кашљѝцати*, *мољѝкати*, *ѝѝѝцати*, *рођѝкати се*, *сељѝкати се*, *ћарѝјати*, *шушкѝшати*?

86. питање. Говори ли се *изѝзмати*, *заѝзмати*, *обѝзмати*, *ѝдоѝзмати*, *ѝреѝзмати* или *изѝзмати*, *заѝзмати*, *обѝзмати*, *ѝдоѝзмати*, *ѝреѝзмати*?

87. питање. Говори ли се *баѝшати*, *гѝшати*, *ѝраѝшати*, *набаѝшати*, *ѝроѝѝшати*, *доѝкати*, *ѝграѝти*, *заѝграѝти*, *раѝграѝти* или *баѝшати*, *гѝшати*, *ѝраѝшати*, *набаѝшати*, *ѝроѝѝшати*, *доѝкати*, *ѝграѝти*, *заѝграѝти*, *раѝграѝти*?

88. питање. Говори ли се *кашљѝшати*, *ѝѝшати*, *ѝоѝѝшати* или *кашљѝшати*, *ѝѝшати*, *ѝоѝѝшати*?

89. питање. Говори ли се *гѝбати*, *лѝшати*, *ѝѝшати*, *сѝрѝмати* или *гѝбати*, *лѝшати*, *ѝѝшати*, *сѝрѝмати* или обоје?

90. питање. Говори ли се *заѝвѝрати*, *заѝвѝрати* и сл. или обоје?

90а. питање. Какав је акценат у глагола *йравдаџи*, *сунчаџи*?

91. питање. Говори ли се *баџиџи*, *сйрѣмиџи*, *буџиџи*, *йр-буџиџи*, *избуџиџи*, *дйчиџи се*, *йодйчиџи се*, *њуџиџи*, *нањуџиџи*, *оњуџиџи* или *баџаџи*, *сйрѣмиџи*, *буџиџи*, *йр-дбуџиџи*, *избуџиџи*, *дйчиџи се*, *йддичиџи се*, *њуџиџи*, *нањуџиџи*, *дњуџиџи*?

92. питање. Говори ли се *а̀снџи*, *крѣчџи*, *окрѣчџи*, *йу̀сџиџи* или *а̀снџи*, *крѣчџи*, *окречџи*, *йу̀сџиџи*?

93. питање. Говори ли се *ухваџиџи*, *ухваџиџи* и сл. или обоје?

94. питање. Какав је тип акцента инф. у глагола типа *ћосавеџи* : *ћдсавеџи* или *ћосавеџи*?

94а. питање. Какав је акценат у глагола *видеџи* : *видџеџи*, *видиџеџи*, *видѣџи*, *видѣџи* или сл.?

Аорисџи

95. питање. У којој се мери чува разлика акцента 2. и 3. сг. аор. од акц. у осталим лицима?

Објашњење. Познато је да у Даничића постоје две групе глагола :

А) глаголи с повученим акцентом у 2. и 3. сг. аориста (*йџрѣсџи* - *йџрѣсох* - *йџрѣсе* и сл.);

Б) глаголи с неповученим акцентом у 2. и 3. сг. аориста (*йџџах* - *йџџа* и сл.).

С обзиром на прилике у говорима, треба утврдити акценат аориста ових глагола :

1) <i>крџуџи</i> — <i>йокрџуџи</i> ;	7) <i>бежџаџи</i> — <i>одбежџаџи</i> ;
2) <i>йџџаџи</i> — <i>зайџџаџи</i> ;	8) <i>йџрџаџи</i> — <i>доџрџаџи</i> ;
3) <i>йџсаџи</i> — <i>найџсаџи</i> ;	9) <i>смеџаџи</i> — <i>засмеџаџи</i> ;
4) <i>казиваџи</i> — <i>йоказиваџи</i> ;	10) <i>хукџаџи</i> — <i>захукџаџи</i> ;
5) <i>играџи</i> — <i>заиграџи</i> ;	11) <i>блебеџаџи</i> — <i>изблебеџаџи</i> ;
6) <i>чеџркаџи</i> — <i>зачеџркаџи</i> ;	12) <i>девоваџи</i> .

Сем тога треба утврдити акценат аориста ових глагола :

1) <i>леџи</i> — <i>залеџи</i> ;	7) <i>јесџи</i> — <i>йојесџи</i> ;
2) <i>реџи</i> — <i>йореџи</i> ;	8) <i>сресџи</i> — <i>йресресџи</i> ;
3) <i>макнџџи</i> — <i>намакнџџи</i> ;	9) <i>уљеџи</i> ;
4) <i>умеџи</i> — <i>разумеџи</i> ;	10) <i>йасџи</i> — <i>доџасџи</i> ;
5) <i>желеџи</i> — <i>зажелеџи</i> ;	11) <i>диџи</i> — <i>йодиџи</i> ;
6) <i>сесџи</i> — <i>засесџи</i> ;	12) <i>видеџи</i> — <i>извидеџи</i> ;

- 13) *ӣка̄ӣи* — *иза̄ӣка̄ӣи*;   16) *ка̄ја̄ӣи* — *ӣока̄ја̄ӣи*;
 14) *гледа̄ӣи* — *ӣогледа̄ӣи*;   17) *гинӯӣи* — *ӣогинӯӣи*;
 15) *бриса̄ӣи* — *избриса̄ӣи*;   18) *верова̄ӣи* — *ӣоверова̄ӣи*.

95а. п и т а њ е. Да ли се акценат 2—3.л. сг. аор. шири и на друга лица (*з̄а̄ӣоч̄е̄шмо*)?

95б. п и т а њ е. Јавља ли се аорист типа *огр̄ѣбо(х)*?

Глаголски ӣридев радни

96. п и т а њ е. Чува ли се у глаголском придеву радном разлика између облика код којих је акценат измењен по Сосиорову закону и оних код којих овај закон није могао бити примењен?

Објашњење. Говори ли се нпр. *ӣд̄чео-ӣоч̄ела-ӣд̄чело*, *ӣй̄о-ӣй̄ила-ӣй̄ло*, *ӣд̄ӣӣо-ӣо̄й̄й̄ила-ӣд̄й̄й̄ило*, *д̄д̄о-д̄а̄ла-д̄а̄ло*, *ӣр̄д̄дао-ӣр̄д̄да̄ла-ӣр̄д̄д̄ало*, *д̄р̄жао-д̄р̄ж̄ала-д̄р̄ж̄ало* или се јавља само књижевни акценат или обоје?

97. п и т а њ е. Какав је акценат глаголског придева радног у глагола типа *ӣр̄ес̄ӣи*: *ӣр̄есао-ӣр̄есла-ӣр̄есло* или *ӣр̄есао-ӣр̄есла-ӣр̄есло* и има ли какве разлике између простих и сложених ових глагола (да ли је нпр. у простих само *ӣр̄есао-ӣр̄есла-ӣр̄есло* а у сложених *ис̄ӣр̄есла* и *ис̄ӣр̄есла-ис̄ӣр̄есло* и сл.)?

98. п и т а њ е. Какав је акценат глаголског придева радног у глагола типа *ӣд̄ћи*: *ӣд̄као-ӣд̄кла-ӣд̄кло* или *ӣд̄као-ӣд̄кла-ӣд̄кло* и сл.?

99. п и т а њ е. Какав је акценат глаголског придева радног у глагола сложених од типа *ӣд̄ћи*: *ис̄ӣд̄кла* или *ис̄ӣекла* и сл.?

100. п и т а њ е. Говори ли се *ӣшао-ӣшила-ӣшло* или *ӣшао-ӣшила-ӣшло*?

101. п и т а њ е. Какав је акценат глаголског придева радног у тросложних глагола сложених од *ӣћи*: *из̄ӣшла*, *ӣз̄ӣшла*, или *ӣз̄ӣшла*?

102. п и т а њ е. Какав је акценат глаголског придева радног у глагола типа *кӯй̄ова̄ӣи*: *кӯй̄овао* или *кӯй̄д̄вао*?

103. п и т а њ е. Какав је акценат глаголског придева радног у глагола типа *ӣй̄ӣи*, *д̄а̄ӣи*: *ӣй̄о-ӣй̄ила-ӣй̄ло*, *д̄а̄о-д̄а̄ла-д̄а̄ло* или *ӣй̄о-ӣй̄ила-ӣй̄ло*, *д̄а̄о-д̄а̄ла-д̄а̄ло* и сл.

104. п и т а њ е. Говори ли се *ӣр̄д̄дао-ӣр̄д̄да̄ла-ӣр̄д̄д̄ало*, *д̄р̄жао-д̄р̄ж̄ала-д̄р̄ж̄ало* или *ӣр̄д̄дао-ӣр̄д̄дала-ӣр̄дало*, *д̄р̄жао-д̄р̄ж̄ала-д̄р̄ж̄ало* и које је све глаголе захватила ова појава?

105. п и т а њ е. Говори ли се:

А) лѡкаѡи-лѡка̀ла, ѡењаѡи-ѡења̀ла, ѡецаѡи-ѡеца̀ла, ѡолѡкаѡи-ѡолѡка̀ла, заѡиѡцаѡи-заѡиѡца̀ла или лѡкаѡи-лѡкала, ѡењаѡи-ѡењала, ѡецаѡи-ѡецала, ѡолѡкаѡи-ѡолѡкала, заѡиѡцаѡи-заѡиѡцала;

Б) г̀раѡѡаѡи-г̀раѡѡа̀ла-заг̀раѡѡа̀ла, г̀рѡѡѡаѡи-г̀рѡѡѡа̀ла-заг̀рѡѡѡа̀ла, р̀рѡѡѡаѡи-р̀рѡѡѡа̀ла-заг̀рѡѡѡа̀ла, с̀ѡѡѡаѡи-с̀ѡѡѡа̀ла-заг̀с̀ѡѡѡа̀ла, (х)ѡ̀ѡѡѡаѡи-(х)ѡ̀ѡѡѡа̀ла-за(х)ѡ̀ѡѡѡа̀ла; ѡ̀ѡѡѡаѡи-ѡ̀ѡѡѡа̀ла-заѡ̀ѡѡѡа̀ла, ѡ̀ѡѡѡѡаѡи-ѡ̀ѡѡѡѡа̀ла-заѡ̀ѡѡѡѡа̀ла, ла̀гаѡи-ла̀гала-нала̀гала, ѡ̀скаѡи-ѡ̀скала-заѡ̀скала или г̀раѡѡѡаѡи-г̀раѡѡѡа̀ла-заг̀раѡѡѡа̀ла, г̀рѡѡѡаѡи-г̀рѡѡѡа̀ла-заг̀рѡѡѡа̀ла, р̀рѡѡѡаѡи-р̀рѡѡѡа̀ла-заг̀рѡѡѡа̀ла, с̀ѡѡѡаѡи-с̀ѡѡѡа̀ла-заг̀с̀ѡѡѡа̀ла, (х)ѡ̀ѡѡѡаѡи-(х)ѡ̀ѡѡѡа̀ла-за(х)ѡ̀ѡѡѡа̀ла, ѡ̀ѡѡѡѡаѡи-ѡ̀ѡѡѡѡа̀ла-заѡ̀ѡѡѡѡа̀ла, ла̀гаѡи-ла̀гала-нала̀гала, ѡ̀скаѡи-ѡ̀скала-заѡ̀скала;

В) вѐру̀гаѡи-вѐру̀гала-извѐру̀гала, вѝју̀гаѡи-вѝју̀гала-извѝју̀гала, го̀ми-лаѡи-го̀мила̀ла-наго̀мила̀ла, г̀ребѐнаѡи-г̀ребѐнала-изг̀ребѐнала, ка̀ѡиѡаѡи-ка̀ѡиѡа̀ла-иска̀ѡиѡа̀ла, ко̀бељаѡи-ко̀беља̀ла-иско̀беља̀ла, ко̀ѡѡѡаѡи-ко̀ѡѡѡа̀ла-иско̀ѡѡѡа̀ла, к̀риву̀даѡи-к̀риву̀дала-иск̀риву̀дала, об̀адаѡи-об̀адала-разоб̀адала, ору̀жаѡи-ору̀жала-наору̀жала, ѡ̀еру̀ѡаѡи-ѡ̀еру̀ѡа̀ла-исѡ̀еру̀ѡа̀ла, ра̀чу̀наѡи-ра̀чу̀нала-ѡ̀ро̀рачу̀нала, рѐшѐѡаѡи-рѐшѐѡа̀ла-изрѐшѐѡа̀ла, сѝгу̀раѡи-сѝгу̀рала-осѝгу̀рала, ѡ̀сѐѡѡѡаѡи-ѡ̀сѐѡѡѡа̀ла-исѡ̀сѐѡѡѡа̀ла, ѡ̀ѡѐѡу̀раѡи-ѡ̀ѡѐѡу̀рала-доѡ̀ѡѐѡу̀рала, чѐѡѡѡаѡи-чѐѡѡѡа̀ла-зачѐѡѡѡа̀ла, чѐру̀ѡаѡи-чѐру̀ѡа̀ла-ѡ̀ѡичѐру̀ѡа̀ла или вѐру̀га̀ла-ѡ̀звѐру̀га̀ла, вѝју̀га̀ла-ѡ̀звѐју̀га̀ла, го̀ми-ла̀ла-наго̀мила̀ла, г̀ребѐна̀ла-ѡ̀зг̀ребѐна̀ла, ка̀ѡиѡа̀ла-иска̀ѡиѡа̀ла, ко̀беља̀ла-ѡ̀ско̀беља̀ла, ко̀ѡѡѡа̀ла-ѡ̀ско̀ѡѡѡа̀ла, к̀риву̀да̀ла-ѡ̀ск̀риву̀да̀ла, об̀ада̀ла-ѡ̀зо-бада̀ла, дру̀жа̀ла-наору̀жа̀ла, ѡ̀еру̀ѡа̀ла-исѡ̀еру̀ѡа̀ла, ра̀чу̀на̀ла-ѡ̀зрачу̀на̀ла, рѐшѐѡа̀ла-ѡ̀зрѐшѐѡа̀ла, сѝгу̀ра̀ла-ѡ̀сигу̀ра̀ла, ѡ̀ѡѐѡѡѡа̀ла, ѡ̀сѐѡѡѡѐра̀ла, ѡ̀сѐѡѡѡѐра̀ла, ѡ̀ѡѐѡу̀ра̀ла-заѡ̀ѡѐѡу̀ра̀ла, чѐѡѡѡа̀ла-зачѐѡѡѡа̀ла, чѐру̀ѡа̀ла-ѡ̀ѡичѐру̀ѡа̀ла;

Г) мо̀ѡѡаѡи-мо̀ѡѡа̀ла-намо̀ѡѡа̀ла, чѝѡѡаѡи-чѝѡѡа̀ла-ѡ̀рѡ̀чѝѡѡа̀ла, чу̀ѡѡаѡи-чу̀ѡѡа̀ла-ѡ̀ѡичу̀ѡѡа̀ла или мо̀ѡѡаѡи-мо̀ѡѡа̀ла-намо̀ѡѡа̀ла, чѝѡѡаѡи-чѝѡѡа̀ла-ѡ̀рѡ̀чѝѡѡа̀ла, чу̀ѡѡаѡи-чу̀ѡѡа̀ла-ѡ̀ѡичу̀ѡѡа̀ла;

Д) блѡ̀ѡѡаѡи-блѡ̀ѡѡа̀ла-заблѡ̀ѡѡа̀ла, б̀рзаѡи-б̀рзала-заб̀рзала, бу̀јаѡи-бу̀јала-набу̀јала, вѐнчаѡи-вѐнчала-развѐнчала, гла̀саѡи-гла̀сала-изгла̀сала, гу̀жѡаѡи-гу̀жѡа̀ла-изгу̀жѡа̀ла, дѐбљаѡи-дѐбља̀ла-одѐбља̀ла, дѡ̀вљаѡи-дѡ̀вља̀ла-ѡ̀дѡ̀дѡ̀вља̀ла, ја̀чаѡи-ја̀чала-наѡ̀ја̀чала, јѐдраѡи-јѐдрала-наѡ̀јѐдрала, клѝјаѡи-клѝјала-ѡ̀фро̀клѝјала, лѝсиѡаѡи-лѝсиѡа̀ла-олѝсиѡа̀ла, р̀ђаѡи-р̀ђала-заг̀р̀ђала или б̀рзала-заб̀рза̀ла, бу̀јала-набу̀ја̀ла, вѐнчала-ра̀звѐнча̀ла, гла̀сала-ѡ̀ј̀згла̀са̀ла, гу̀жѡа̀ла-ѡ̀згу̀жѡа̀ла, дѐбља̀ла-ѡ̀дебља̀ла, дѡ̀вља̀ла-ѡ̀дѡ̀дѡ̀вља̀ла, ѡ̀а̀чала-наѡ̀ѡја̀ча̀ла, јѐдрала-наѡ̀једрала, клѝјала-ѡ̀ро̀клѝја̀ла, р̀ђала-заг̀р̀ђала?

105а. пи та њ е. Говори ли се за̀дѡбио или за̀дѡбио?

105б. пи та њ е. Јављају ли се акценѡи типа *слушала, остиануја, остиѡи*?

106. пи та њ е. Какав је акценат глаголског придева радног у глагола *ѡ̀дѐраѡи, ѡ̀ѡ̀раѡи, ѡ̀дѐраѡ или ѡ̀дѐраѡ*?

Глаголски њридев њрињи

107. питање. Чува ли се у глаголском придеву трпном разлика у акценту између облика у којих је акценат измењен по Сосирову закону и оних облика код којих тај закон није могао бити примењен?

Објашњење. Говори ли се нпр. *идчѣи-иочѣи-идчѣи*, *држѣн-држѣна-држѣно*, *брѣн-брѣна-брѣно* и сл. или се јавља само књижевни акценат или обоје?

108. питање. Какав је акценат глаголског трпног придева у глагола типа *вѣсињи*, *вѣзѣм*: *вѣзен*, -а, -о и сл. или *вѣзен*, *вѣзѣна*, *вѣзѣно*; *вучѣн*, *вучѣна*, *вучѣно*; *ѡрѣсен*, *ѡрѣсѣна*, *ѡрѣсѣно*; *ѡучѣн*, *ѡучѣна*, *ѡучѣно* или *вѣзѣн*, *вѣзѣна*, *вѣзѣно* и сл.?

109. питање. Какав је акц. глаголског придева трпног у глагола типа *сѣњи*: *сѣчен*, -а, -о (*идсечен*, -а, -о) или *сѣчен*, *сечѣна*, *сечѣно* (*иосечен*, *иосечѣна*, *иосечѣно*)?

110. питање. Какав је акц. глаг. прид. трпног у глагола *чињињи*: *чињѣн*, -а, -о, *начињѣн*, *учињѣн*, -а, -о или *чињѣн*, *чињѣна*, *чињѣно*, *начињѣн*, *начињѣна*, -о, *учињѣн*, *учињѣна*, -о?

Презњи

111. питање. Изједначује ли се акц. 1. и 2. л. пл. с акц. осталих лица у случајевима као *идѣѣм-идѣѣмо*, *идѣѣиѣ* (што допушта и Даничић), *чињѣѣм-чињѣѣмо*, *чињѣѣиѣ*, *чињѣѣм-чињѣѣмо*, *чињѣѣиѣ*, *бѣжѣѣм-бѣжѣѣмо*, *бѣжѣѣиѣ* и сл. или се говори само *идѣѣмо-идѣѣиѣ*, *чињѣѣмо-чињѣѣиѣ*, *чињѣѣмо-чињѣѣиѣ*, *бѣжѣѣм-бѣжѣѣмо*, *бѣжѣѣиѣ* и сл. или обоје. — Говори ли се *дѣмо*, *дѣмо* или *дѣмо*?

112. питање. Какав је акц. през. у глагола сложених од типа *идѣѣи*: *исидѣѣѣм* (*одведѣѣм*) или *исидѣѣѣм* (*одведѣѣм*) или обоје?

Објашњење. Треба видети да ли је ситуација иста у свих глагола овога типа.

112а. питање. Јавља ли се акценат *идѣѣѣмо*, *ѡрѣсѣѣмо*?

113. питање. Какав је акценат през. у глагола сложених од *несѣѣи: *дднесѣѣм*, *донѣсѣѣм* или обоје?

114. питање. Какав је акценат през. од глагола *идѣѣи*: *идѣѣм*, *идѣѣм* или постоји разлика у акц. појединих лица?

115. питање. Како се акц. *идѣѣм* преноси на проклитику: *нѣ идѣѣм*, *нѣ идѣѣм* или обоје?

116. питање. Какав је акценат през. у двосложних глагола сложених од *идѣѣи*: *ддѣѣм*, *ддѣѣм* или обоје?

117. питање. Какав је акц. през. глагола *браїти* и *їраїти*: *бѣрѣм*, *бѣрѣм* или обоје?

118. питање. Какав је акценат през. у глагола сложених од *браїти* и *їраїти*: *обѣрѣм* или *обѣрѣм* или обоје?

119. питање. Какав је акценат през. у глагола сложених од *звѣїти*: *їоздвѣм*, *їдзовѣм* или обоје?

120. питање. Какав је акценат одречног облика 1. сг. през. од глагола *моћи*: *не могу* или *не могу* или обоје?

121. питање. Какав је акценат през. од глагола *смѣјати*: *смѣјѣм*, *смѣјѣм* или *смѣјѣм*?

122. питање. Какав је акц. през. глагола *їїїти*: *їїїјѣм*, *їїїјѣм* или обоје?

123. питање. Говори ли се *дѣбїјѣм-зѣдобијѣм*, *зѣвїјѣм-їддавијѣм* или *дѣбїјѣм-зѣдобијѣм*, *зѣвїјѣм-їддавијѣм*?

123а. питање. Говори ли се *їдкријѣм*, *їокријѣм*, *їокријѣм* или сл.?

124. питање. Какав је акц. през. од глагола *давати*: *дајѣм*, *дајѣм* или *дајѣм*?

124а. питање. Какав је акценат глагола типа на *-ајем* (*обећајем*)?

125. питање. Какав је акценат през. глагола *бацаїти* (и од њега сложених): *бацајѣм* (*їобѣцајѣм*) или *бацајѣм* (*їдѣбацајѣм*)?

126. питање. Какав је акценат през. глагола *кѣїїїти* (и од њега сложених): *кѣїїїјѣм* (*їскѣїїїјѣм*) или *кѣїїїјѣм* (*їскѣїїїјѣм*)?

127. питање. Какав је акценат през. глагола *чѣшљати* (и од њега сложених): *чѣшљѣм* (*очѣшљѣм*) или *чѣшљѣм* (*дѣчѣшљѣм*)?

128. питање. Какав је акценат през. глагола *їмаїти*: *їмајѣм* или *їмајѣм* или обоје? Какав је акценат облика *немајѣм*?

129. питање. Какав је акценат през. глагола *мѣїїїти*: *мѣїїїјѣм* или *мѣїїїјѣм*?

130. питање. Какав је акценат през. одречног облика глагола *ваљати*: *не ваљѣм* или *не ваљѣм*?

131. питање. Какав је акценат през. одречног облика глагола *знѣїти*: *не знѣјѣм* или *не знѣјѣм*, *не знѣјѣмо* или *не знѣјѣмо*?

132. питање. Какав је акценат през. од глагола *їушїїїти*: *їушїїїјѣм* или *їушїїїјѣм*?

133. питање. Какав је акценат през. од глагола *сїрѣмаїти*: *сїрѣмајѣм* или *сїрѣмајѣм*?

134. питање. Какав је акценат през. од глагола *зѣїїварїти*: *зѣїїварѣм* или *зѣїїварѣм*?

135. питање. Какав је акценат 3. пл. през. глагола типа *и́и-ша́и*, *и́граи*: *и́ишају́* или *и́ишају́*, одн. *и́грају́* или *и́грају́*?

136. питање. Какав је акценат през. у глагола типа *лòмии*: *лòми* или *лòми*? Говори ли се *и́реломи* или *и́релòми*?

137. питање. Говори ли се *сведòчийи-сведòчий-и́осведòчий* или *сведòчийи-сведòчий-и́осведòчий*?

138. питање. Какав је акценат през. од глагола сложених од *но́иши*: *и́рено́и* или *и́ренòи*?

139. питање. Какав је акценат през. глагола *ба́ции* (и од њега сложених): *ба́ци* (*и́зба́ци*) или *ба́ци* (*и́зба́ци*)?

140. питање. Какав је акценат през. од глагола *си́ремши*: *си́рем* или *си́рем*?

141. питање. Какав је акценат през. од глагола *жу́риши*: *жу́ри* или *жу́ри*?

142. питање. Какав је акценат през. глагола *ухва́иши* и сл.: *ухва́и* или *ухва́и*?

143. питање. Какав је акценат през. од глагола *ви́деи*: *ви́ди* или *ви́ди*? Да ли се акц. *ви́ди* јавља само у питању?

144. питање. Какав је акценат 2. и 3. пл. през. од глагола *жи́вѣи*, *жи́ви*: *жи́ви*, *жи́ви* или *жи́ви*, *жи́ви*, или *жи́ви*, *жи́ви*.

144а. питање. Какав је акценат през. глагола *вòлеи*: *вòли* или *вòли*?

145. питање. Какав је акценат през. од глагола сложених од *држа́и*: *и́здрж́и* или *и́здрж́и*?

146. питање. Какав је акценат одречног облика 3. сг. през. глагола *јèсам*: *ни́је*, *ни́је* или *ни́је*?

146а. питање. Какав је акценат през. потврдног и одречног облика гл. *хи́еи*?

147. питање. Да ли је акценат диференцијални знак за значење у случајевима као: *бèлим се* (*albescō*): *бèлим се* (мажем се белилом)?

Прилог времена садашњег

148. питање. Какав је акценат прилога времена садашњег од глагола типа *лòмии-лòми*: *лòмећи* или *лòмећи*?

148а. питање. Говори ли се *гòворèћи*, *гòврèћи* или *гòворèћи*; *држèћи* или *држèћи*, *будући* или *будући*?

148б. питање. Јављају ли се акценти типа *и́рнући*, *и́ишүћи*; *хвòлèћи*?

Имперфекат

149. питање. Какав је акценат имперфекта од глагола свих врста који у през. имају акценат на крају, нпр. *чињим* : *чиња̋х*, *чиња̋ше* или *чиња̋х*, *чиња̋ше* и сл.?

149а. питање. Говори ли се *и̋ћа̋х* или *и̋ћа̋х*, *бе̋ше*, *бе̋ше* или *бе̋ше*, *бе̋ја̋ше* или *бе̋ја̋ше*?

149б. питање. Јавља ли се акценат *ндсемо*, *носџемо*?

150. питање. Какав је акценат имперфекта од глагола с инфинитивном оснoвом на -а који у трпном придеву имају повучен акценат на први слог, нпр. (*др̋жа̋ши-др̋жи̋м-др̋жа̋н*) *др̋жа̋х* или *др̋жа̋х*?

Императив

151. питање. Какав је акценат императива од глагола *и̋ћи* : *и̋ди* или *и̋ди*?

152. питање. Да ли се акценат с императива *и̋ди* преноси на проклитику у виду кратког узлазног (*не̋ иди*) или у виду кратког сизлазног (*не̋ иди*)?

153. питање. Какав је акценат императива двосложних глагола од *и̋ћи* : *до̋ћи* или *до̋ћи* и сл. или обоје?

154. питање. Какав је акценат императива глагола *ба̋ца̋ти* : *ба̋ца̋ј* или *ба̋ца̋ј*?

155. питање. Какав је акценат императива од глагола *ко̋па̋ти* : *ко̋па̋ј* или *ко̋па̋ј*?

156. питање. Какав је акценат императива од глагола *че̋ш̋ља̋ти* : *че̋ш̋ља̋ј* или *че̋ш̋ља̋ј*?

157. питање. Какав је акценат императива од глагола *и̋ма̋ти* : *и̋ма̋ј* или *и̋ма̋ј*?

158. питање. Какав је акценат императива од глагола *мо̋ди̋ти* : *мо̋ди̋ја̋ј* или *мо̋ди̋ја̋ј*?

159. питање. Какав је акценат императива од глагола типа *др̋жа̋ти* : *др̋жи-за̋др̋жи-за̋др̋жи* или *др̋жи-за̋др̋жи*?

160. питање. Какав је акценат облика *а̋јде*, *а̋јдемо*, *а̋јде̋ше*?

161. питање. Какав је акценат императива глагола *уз̋ети* : *уз̋ми* или *уз̋ми*?

162. питање. Какав је акценат императива глагола типа *ска̋кӳти* : *ска̋кӳћи* или *ска̋кӳћи*?

Берислав М. Николић

Р е з ю м е

Берислав М. Николич

ВОПРОСНИК ДЛЯ ИССЛЕДОВАНИЯ УДАРЕНИЯ
В ШТОКАВСКИХ ГОВОРАХ

Автор охватил в этом грамматическом вопроснике все более значительные, в литературе отмеченные акцентные явления, прежде всего в связи с флексией. Автор опирается на понимание акцента, как его излагал А. Белич.